

ANİMASYON FİMLERİNDE İNSAN VE DOĞA İLİŞKİSİ¹

Aslı İGİT²

ÖZ

Günümüzde giderek artan kentleşme, endüstriyelleşme ve mevcut kitlesele üretim-tüketim ilişkilerinin bir sonucu olarak insanların doğa üzerinde oluşturduğu baskı ve tahribat artmaktadır. İnsan faaliyetlerinin doğada yarattığı olumsuz etkiler, farklı düşünce akımlarınca geliştirilen hareketlerle sorgulanmaktadır. Doğa ve çevreye ilişkin sorunların küresel boyutlara ulaşmasıyla birlikte, farklı ekolojik hareketlerin yanı sıra kitle iletişim araçları da çeşitli anlatılar aracılığıyla dünya kamuoyunun dikkatini yaşanan ekolojik sorunlara çekmektedir.

Çalışma kapsamında insanların doğaya yönelik müdahalesini eleştiren anlatı örnekleri olarak Orman Çetesi (Over the Hedge) ve Sevimli Hayvanlar (Konferenz der Tiere) animasyon filmleri incelenmiştir. Bu filmlerde insan ve insan dışı doğa ilişkisinin nasıl aktarıldığının saptanması amacıyla ekoeleştirel paradigma kullanılmış olup gösterebilimsel yöntem aracılığıyla da analiz edilmiştir. Araştırma sonucunda elde edilen bulgular şu şekildedir; Orman Çetesi filminde insan ile insan dışı doğa ilişkisi kaotik olarak sunulmuş ve filmin başından itibaren aralarında ki çatışma vurgulanmıştır. Öte yandan Sevimli Hayvanlar animasyon filminde ise insan denetiminin dışında kalan çevreci tarihin romantik bir şekilde yeniden inşasından ziyade izleyiciyi çağdaş çevresel sorunlarla yüzleştirmiştir. Bunun yanı sıra filmin en başından sonuna kadar sürekli olarak insanın doğa üzerindeki baskısı ve yıkıcı etkisi vurgulanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Animasyon, Çevre, Ekoloji, Ekolojik Hareketler, Ekoeleştiri

THE NATURE RELATIONSHIP OF HUMAN AND NONHUMAN IN ANIMATED FILMS

ABSTRACT

Today, as a result of ever-increasing urbanization, industrialization and existing mass production consumption relationship, the pressure and damage of people on nature is on increase. These adverse effects of human activities on nature are being investigated by diverse movements of thought. In view of the troubles concerning nature and environment with global extent, various ecologic movements as well as mass mediums attract the attention of world public opinion to the present ecologic problems via various narrations.

As some narration samples criticizing the human attempts on nature, such movies as ‘Over the Hedge’ and ‘Animals United’ are analyzed within the scope of the study.

¹ Bu Çalışma, Kocaeli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İletişim Anabilim Dalı, İletişim Bilimleri Yüksek Lisans Programı’nda Tamamlanan “Animasyon Filmlerinde İnsan ve İnsan Dışı Doğa İlişkisi” Başlıklı Tezin Özetidir.

² Arş. Gör. Aslı İGİT, Kocaeli Üniversitesi İletişim Fakültesi, igitasli@gmail.com

The information obtained in consequence of the research is as follows. In the film “Over the Hedge”, the relation between human and nonhuman nature are presented in a chaotic way and the conflict between them has also been emphasized all along the film. On the other hand, in the animation film “Animals United”, audience face contemporary environmental issues rather than the reconstruction of ecological history, which stays out of human inspection, romantically. Besides, the pressure and destructive effect of human on nature is consistently emphasized from the beginning of the film.

Keywords: Animation, Environment, Ecology, Ecological Movements, Ecocritical

Giriş

İnsan ile insan dışı doğa ilişkisinin tarihi, türünün ortaya çıkmasıyla başlamış ve bu ilişki yüzyıllar süren uyum, işbirliği ve organik bir bütünlük içinde süregitmiştir. Ancak insanoğlu yeteneklerini keşfettiğinden bu yana, doğaya egemen olabilmek için çabalamış, doğal kaynakları kullanmayı öğrenmiş, keşiflerde bulunmuş, tahrip etmiş, kirletmiş, bozmuş, artan nüfusa cevap olabilmek adına yerkürenin doğal kaynaklarını tüketmeye koyulmuştur. Bu yıkıcı etkinlikler sanayileşmeyle başlamış olup insan ile insan dışı doğa arasındaki uyum, işbirliği, organik bütünlük ya da bağın bozulmasına yol açmıştır. Endüstriyel devrim ile başladığı varsayılan çevre sorunlarının sebebi elbette ki salt olarak sanayileşme ya da teknolojik gelişmeler değildir. Temel nedeni bu gelişmelerin yaratılmasına aracılık eden insan zihniyetidir.

Zihinsel ve kültürel farklılıkların yaşandığı süreçte varlığını yoğunlaşarak sürdüren üretim ve tüketim yarışı ekosistemin dengesini bozmaktadır. Ekosistem içindeki doğal dengelerin endüstriyel devrimden günümüze değin dramatik olarak değişim göstermesi, zaman içinde değişim gösteren farklı ekolojik hareketler ya da düşünce akımlarınca sorgulanmıştır. Bu yaklaşımlardan biri olan insan merkezli çevreci hareketler, genellikle belirli bir çevre sorununun kısa vadeli çözümüne yönelik ve sistemin olanakları içerisinde somut çabalar gösterirken, sorunların kökenine inmeyi göz ardı etmektedir. Diğer taraftan doğanın kendisi için değer taşıdığını söyleyerek insan odaklı düşünce sistematiğine karşı çıkan derin ekoloji yaklaşımı ise ekolojik sorunların temelinde insanın doğayı kaynak olarak algılayan bakış açısının yattığını iddia etmektedir.

Yıkıcı eylemlerin artmasına paralellik gösteren ekolojik sorunlar, zaman içinde farklı alanların (bilim dallarının, kitle iletişim araçlarının, örgüt, dernek, farklı çevreci grupların vb.) öznesi halini almıştır. Çevreye yönelik sorunları, eleştirileri ve çözüm önerilerini dile getirmede aracılık eden alanlardan biri de kitle iletişim araçlarıdır. Kitle iletişim aracı olan ve izler kitlesi sadece çocuklarla sınırlı olmayıp gençleri ve yetişkinleri de kapsayan animasyon filmleri, mevcut sorunları aktarma ve bilinç oluşturma açısından önemli bir işlevi yerine getirmektedir.

Bu bağlamda ve çalışma kapsamında çevre temalı Orman Çetesi (Over the Hedge) ve Sevimli Hayvanlar (Konferenz der Tiere) animasyon filmleri seçilmiş olup, insan ve insan dışı doğa ilişkisinin nasıl aktarıldığının saptanması amacıyla ekoeleştirel paradigma kullanılmış ve göstergebilimsel yöntemle analiz edilmiştir.

1. Animasyonun Tanımı ve Tarihsel Gelişimi

Anime etmek/canlandırmak -ve bu kelimeyle bağlantılı olarak; anime/canlandırma, animatör/canlandırıcı - Latince kökenli “animare” kelimesinden gelmekte ve bu da “hayat vermek” anlamını içermektedir (Wells, 1998: 25). Animasyona can veren animatör nokta, çizgi ve şekiller aracılığıyla cansız bir objeye hayat bağışlar yani onu nefes alıp verebilen, hareket olanaklarının sınırsız olduğu, duygu ve düşünce yüklü varlığa dönüştürür. Sinema ve onun hayati bir uzvu olarak da animasyonun gelişimi aynı zaman diliminde kesişmekteyse de canlandırmanın kökleri çok daha derinlere mağara duvarlarındaki devinimi gösteren çizimlere kadar inmektedir.

Sinemanın ana kaynağını oluşturan ve bugünlere gelmesinde büyük katkısı olan gözün yanılısama özelliği yani gözün retina kısmına düşen görüntünün geçici süre iz bırakması ve art arda gelen görüntülerin ağ tabakada hareket eder bir şekilde algılanması Yunanlı astronom ve filozof Cladius Ptolemaios’a kadar uzanmaktadır. 1684 yılında Ptolemaios’un teorisinin kullanımına basamak olacak ilk primitif örnek Cizvit Papaz Athanasius Kirsher tarafından keşfedilen “Magic Lantern” (Sihirli Fener) denilen aygıt olmuştur (Hünerli, 2005: 8). Günümüzdeki anlamıyla canlandırılmış yani devinimli görüntüyü oluşturan bilim adamı Hollandalı Pieter Van Musshenbroek yel değirmenini tasvir eden bir dizi resim çizmiştir (Kaba, 1992: 10).

1820 ilk çeyreğine gelindiğinde John Ayrton Paris ve John Frederick William Herschell Thaumatrope’u yapmışlardır (Abisel, 2006: 16). Joseph Plateau, 1830 yılında disk üzerinde 16 resim bulunan Phénakistoscope adlı bir alet icat etmiştir. 1853 yılında ise Avusturyalı topçu subayı Franz Von Uchatius, Plateau’nun icat ettiği Phénakistoscope’unu sihirli fener ile birleştirmiş ve elle çizilmiş resimleri perdeye aktarmayı başarmıştır (Abisel, 2006: 18). 1877 yılında Canlandırma sinemasının öncülerinden olan Fransız Emile Reynaud, Micheal Faraday’ın Çarkı’yla Thaumatrope’u birleştirmiş ve devinim yanılması yaratan bakaçlı bir aygıt olan Praxinoscope’u icat etmiştir (Abisel, 2006: 18). Reynaud, zaman içinde Praxinoscope’u geliştirerek Praxinoscope Theatra ve Grevin Müzesi için de Theatre Optique makinalarını icat etmiştir (İnce, 1991: 35). Buraya kadar birçok çalışma yapılmış ve bu çalışmalar neticesinde istenilen görüntü duvara yansıtılabilmiştir. Geriye artık görüntünün uzun süre kalıcılığının ve kayıt altına alınmasının yolları ve yöntemleri kalmıştır. Bu ise fotoğrafın icadıyla mümkün olmuştur. Hareketin aşamaları üzerine çalışan bir fotoğrafçı olan Eadweard Muybridge, 1872 yılında, bir yarış pistine yan yana yerleştirilmiş yirmi dört adet fotoğraf makinesinden oluşan bir sistem kurmuş ve dört nala koşan atın ayaklarının, kısa bir süre için tümüyle yerden kesildiğini kanıtlamak için çok kısa aralıklarla yirmi dört poz fotoğraf çekmiştir. Sürat nedeniyle insan gözünün göremediği koşan at fotoğraflarını görünür kılabilmek için, kameraların örtücülerine ince telleri pistte enlemesine germiş ve bu şekilde koşan at tellere değdiğinde fotoğrafları çekilmiştir (Abisel, 2006: 25). 1882 yılında, hareketin çeşitli aşamalarını tek bir kamerayla kaydetmeyi Etienne Jules Marey başarmıştır. Marey, arkadaşı J. Janssen'nin Astronomi ya da diğer bir adıyla Fotoğrafik Tabancasını geliştirerek daha hızlı fotoğraf çekebilen bir aygıt yapmış ve 1887 yılında duyarkatlı kâğıttan yapılan şerit rulolar kullanmaya başlamıştır. Böylece dakikada yüz fotoğraf karesi elde etmeyi başarmıştır (Abisel, 2006: 26). George Eastman da cam plakalar yerine duyarlı kağıt kullanmıştır. Ayrıca Seliloit'i bulmuş ve fotoğraf günümüzdeki biçimini alarak sinemanın fotoğrafik görüntü özelliği sağlanmıştır (Kaba: 1992: 13). Primitif örneklerden fotoğrafın icadına kadar geçen sürede insanoğlu öncelikle devinimi resmetmeye ya da ifade etmeye çalışmış ve daha sonraları da doğal veya var olan hareketi sabit olarak nesneye aktarmanın yollarını çeşitli deney, gözlem gibi metotlarla aramış ve bulmuşlardır. Görüntünün

yazımlanmasından sonra artık animasyon için gerekli temel bileşenler tamamlanmış ve üretimler hız kazanmaya başlamıştır.

2. İnsan ve İnsan Dışı Doğa İlişkisi

Tarihinin başlangıcında varlığını sürdürme çabası içinde olan insan her ne kadar toplayıcılık döneminde kendini doğanın bir parçası gibi görüp zarar vermemiş olsa da, zihninin aydınlanmasından bugüne kadar olan zaman diliminde doğayı ve verdiği olanakları çok daha yoğun olarak kullanmış, sömürmüş, tahakkümü altına almış ve ciddi tahripler yaratmıştır.

İnsan ve insan dışı doğanın tarihe uzanan ilişkisi “boyun eğme, toplayıcılık, avcılık -balıkçılık, göçebe ve pastoral dönem/evcilleştirme, çobanlık, bitki yetiştirme, tarım, sanayi, kentleşme, iklimsel denetim ve kozmik patlama, iklim denetimi, eksobiyolojik kaçış” olarak on iki aşamaya ayrılmaktadır (Gökdayı, 1997: 23). İnsan ırkı doğa üzerindeki egemenliğini önemli ölçüde arttırmış ve zaman içinde ona uyguladığı baskıyı da yoğunlaştırmıştır. Yoğunlaşarak büyüyen bu durum ise yıkıcı tahribatlar yaratarak çevrenin kendi içinde kurduğu dengeyi ya da diğer bir deyişle ekosistemi bozmuştur (Gökdayı, 2012: 49). Sonuç olarak, ekolojik dengenin bozulması geleceği ipotek altına alan ciddi bir sorundur. Sınırsızlık gibi görünen doğal kaynakların yağmalanması bunların tükenmesini beraberinde getirebilir ve böylece özlenen ekosistemler ütopyadan öteye gitmeyebilir. Son yıllarda, ekolojik denge bozukluklarının gezegenin taşıyamayacağı boyutlara gelmesinden ürperti duyup duyarlılık gösteren farklı disiplinler, mevcut duruma dikkat çekmek ve hassasiyet yaratmak üzere çeşitli alanlarda çalışmalar ortaya koymaktadır.

3. Kavramsal Çerçeve: Doğa, Ekoloji, Çevre

Doğa sözcüğünün ‘(i) bir şeyin temel niteliği ve karakteri’, ‘(ii) ya dünyayı ya insanları ya da her ikisini birden yöneten içkin güç’ ve ‘(iii) insanları içerebileceği gibi içermeyebilen maddi dünya’ olmak üzere üç farklı anlamı vardır. Bu bağlamda sözcük birinci ve en eski anlamıyla 13. Yüzyılda, ikinci anlamıyla 14. Yüzyılda, üçüncü ve son anlamıyla da 17. Yüzyılda kullanılmaya başlanmıştır (Williams, 2011: 265). Williams’ın doğanın maddi dünya tanımına paralel olarak; herhangi bir insan

müdahalesi olmaksızın ortaya çıkan ve gelişen her şey örneğin toprak, toprak altı zenginlikler, su, hava, bitkiler ya da hayvanlar oluşturmaktadır (Keleş vd., 2012: 49) şeklinde görüşler de mevcuttur.

Ekoloji sözcüğü ilk kez, 1866 yılında Alman biyolog Ernst Haeckel tarafından, canlı varlıkların yaşam ortamlarıyla olan ilişkilerini inceleyen bir disiplini tanımlamak için kullanılmıştır (Keleş vd., 2012: 46). Haeckel'in ilk kullanımından bu yana 'ekoloji' bir bilim dalı olarak gelişmiş, tanımları çeşitlenmiş ve farklı bağlamlarda kullanılmıştır. Bir bilim dalı olarak ekoloji, "doğa ve insanlığın doğal dünya ile ilişkisi hakkında -'çevre' kavramına göre- daha geniş bir kavrayış getirmiş ve biyosferin dengesini, bütünlüğünü amaç olarak" görmüştür (Görmez, 1997: 7). Tarihi süreç içerisinde ekoloji kavramı da tıpkı doğa kavramı gibi bir çok farklı anlama gelmiş ve günümüze değin tartışmalar sürdürmüştür.

Çevre kavramı günlük hayatta doğa ya da ekoloji ile özdeş görülmeğe de özünde farklılıkları vurgulanması gereken ayrı bir kavrama işaret etmektedir. Çevre; en genel anlamıyla, "insanın etkilediği ve etkilendiği canlı ve cansız ortamları içeren" bir kavramdır (Öz, 1989: 28). Çevre olgusu kısaca "canlı varlıkların biyolojik, toplumsal, kültürel ve ekonomik yani kısaca her türlü yaşamsal işlevlerini sürdürdüğü ortam"dır (Altuğ, 1990: 10). Çevrenin belirleyici özelliği, merkeze göre tanımlanması; "merkezde ve merkez olmaması", çevrelediği şey karşısında "dışsal" olmasıdır. Çevrenin işaret edilen dışsallaştırıcı anlamına karşın, ekoloji insanı kapsayıcı bir şekilde 'içinde yaşanan mekan, ev' anlamındaki Yunancadaki 'oikos' (eko) kelimesinden türetilmiş bir terimdir (Cangızbay, 1989: 39). İki kavram arasındaki insanın konumlandırılmasına ilişkin bu farklılık, çevreci ve ekolojik yaklaşımların ayrımında da önemli bir rol oynamıştır. Çevreci ve ekolojik yaklaşımlar kısaca ve kabaca insan merkezli ve doğa merkezli bakış açılarına sahip olmaları bakımından birbirinden önemli ölçüde ayrılırlar. İnsan merkezli yaklaşım; çevre korumacılığın temel ilkesiyken, doğa merkezli yaklaşım ise, radikal/çağdaş ekolojik hareketlerin temel prensibidir.

3.1 Çevre Sorunları

İnsan yalnızca bitki ve hayvanların doğal yaşam ortamlarını değiştirmekle kalmaz aynı zamanda konakladığı yeri, çevresini, iklimini değiştirir ve dönüştürür hatta daha da ileri giderek yeryuvarlığının yok oluşuna kaynaklık eder (Engels, 1996: 45). Ulusal ve uluslararası düzeyde en çok tartışılan, projeler üretilen, konuların başında çevre sorunları gelmektedir. 19. Yüzyıldan itibaren ekosistemin ömrünü hızlı bir şekilde azaltan insan, doğal hayata olan müdahalesiyle doğal dengenin bozulmasına sebep olmaktadır. İlkel çağlarda insanın kendi dışında olan her şeyi olduğu gibi kabul etmesi ve hayatını idame ettirecek biçimde doğadan faydalanmış olması doğal hayatın dengesini bozmamıştır. Ancak özgül insan etkinliği olarak atfedilen ‘alet’ ile başlayan doğayı tahrip etme serüveni, bugün ki önü alınması zor çevre sorunlarına yol açmıştır.

4. Çevrecilik ve Derin Ekoloji Hareketi

4.1. Çevrecilik

Sözlüklerde çevreci (ecologist), çevreciliğin ilkelerine inanıp bunları geliştirmeye çalışan kişi/ler olarak tanımlanırken çevrecilik ise, çevreye duyulan ilgiden ortaya çıkıp bu ilgiyi açıklayan uygulama ve ideolojiler bütünü olarak yer almaktadır (Keleş vd., 2012: 290). Buna ek olarak çevrecilik, doğanın ve güzelliğinin geleceğe taşınması kaygısı ve çevreye bağlı koşulların korunması gibi ilkelerin ışığında yapı taşlarını oluşturmuştur.

4.1.1. İnsan Merkezilik

Sanayi devrimiyle ortaya çıkan çevre korumacı hareketler ile çağdaş toplumsal (ekoloji) hareketine örnek olarak derin ekoloji hareketi birbirinden kesin çizgilerle ayrılırlar. Bu ayrımı ekonomik çıkarlara yaklaşımları, siyasal sisteme aldıkları tavır, savunucuları, eğilimleri, yaşam tarzları, ekosfere bakış açıları gibi kısımlara ayırmak mümkündür. Çevre korumacı hareketler, on dokuzuncu yüzyılda sorunların kaynağına inmeden, koruma ve gelecek nesillere aktarma fikri ile ortaya çıkmış çevreye duyarlı, romantik ve bir o kadar da pragmatiktir.

İnsan merkezli yani çevre korumacı yaklaşımlarda “Evrenin odağına yerleştirilen insan, bir hiyerarşi içinde kavranan türlerin en üstünde yer alan, doğadan

bağımsız, kendi dışındaki türlerin bağlı olduğu doğal ilişkilerden ayrı bir varlık olarak kabul edilir. Doğadaki tüm varlıklar, insan dışındaki tüm türler, insanın amaçlarına ve menfaatlerine hizmet eden araçlar ya da kullanılacak kaynaklar olarak ele alınır. Dolayısıyla doğaya insanın amaçlarına hizmet ettiği ölçüde değer atfedilir (Keleş vd., 2012: 74-75). İnsan merkezli yaklaşımlarda doğa, tahakküm altına alınabilecek, insan için kullanılabilir ve üzerinde çeşitli müdahalelerin yapılabileceği sonu olmayan bir kaynak deposudur. Bundan hareketle teknolojiye ve onun uzuvlarına sonu olmayan bir güven duyulmakta ve insan için faydalı olduğu düşünülmektedir.

4.2. Derin Ekoloji Hareketi

Derin ekoloji kavramının yaratıcısı Arne Naess, bu kavramı, insanı değil insan dışı doğayı merkeze oturtan ve ilkelerini bunun etrafında ören, evreni bir bütün olarak ve eşitlikçi bir biçimde ele alan dünya görüşü üzerine inşa eder. Buna ek olarak derin ekolojik yaklaşıma göre; her varlığın içsel/özel bir değeri vardır ve en büyük ekosistem dahilinde tüm canlı ve cansız varlıklar birbirine bağımlıdır ve etkileşim içindedir. Yeni toplumsal hareket türü olarak insan merkeziliğinin tam karşısında yer alan derin ekolojistler, çevreci (korumacı) yönelimlerin yapay duran silüetinin ardında yatan sebeplerden biri ve en önemlisinin 'korumacı' kavramından kaynaklandığının altını çizer.

Derin ekoloji, insanın kendisini doğal çevrede öteki değil, canlı ve cansız tüm varlıklarla eşdeğer saymasıdır (Tamkoç, 1994: 88). Kısaca ve kabaca derin ekoloji hareketi eko-merkezli bir yaklaşıma sahiptir ve ilkelerini de bu bağlamda oluşturmuştur.

4.2.2. Eko-Merkezcilik

İnsanı hiyerarşik piramidin en üstünde gören zihniyet karşısında çevre merkezli anlayış insanı hükümler olarak görmez ve dışsallaştırmaz, bunun aksine onu da diğer canlıların, varlıkların içinde ve onlarla paydaş, faydacılıktan bağımsız, bütünü yani doğanın bir parçası olarak kavrar. Doğa merkezli perspektifte İnsan, doğada yalnızca 'kiracı'dır. Yani insan da öteki olmayıp kendi dışında varlığını sürdüren bir çeşit soy ya da türdür, gelip geçicidir.

5. Ekoeleştiri Kuramı

Ekoeleştiri edebiyat eleştirisi ve kuramları içinde, edebiyat ve ona ait olan kültür metinlerini çevreyi merkeze alarak inceleyen ve yorumlayan, edebiyat ile çevre, ekoloji ile kültür arasındaki ilişkileri inceleyen tek akımdır. Buna ek olarak ekoeleştiri “bozulan ekolojik dengelerin sosyal ve kültürel etkilerini sosyo-kültürel bağlamlarda incelemektedir” (Opperman, 2012: 9). Ekoeleştiri doğa merkezli olup çok yönlü bir sorgulama ve düşündürme biçimidir.

Ekoeleştiri salt olarak edebiyat eserlerinde var olan doğanın nasıl yansıtıldığını incelemekle kalmaz aynı zamanda doğaya yüklenen simgesel anlamları ve bu anlamların meydana getirdiği düşünce kalıplarını, denizlerin, nehirlerin, toprak, bikri ve hayvan türlerinin insan kültürlerine nasıl şekil verdiğini, çevre sorunlarına nasıl yaklaşıp dilin nasıl kullanıldığını, incelenen metin içindeki değer yargılarını ve benlik kavramlarını da detaylı olarak ele alır ve inceler (Oppermann, 2012: 25). Ekoeleştiri insan ve insan dışı doğayı birbirinden bağımsız görmeyen eko-merkezli bir kuramdır. Eko-merkezli bu kuram, ekosferdeki tüm canlıları, insanoglunun pragmatik menfaatlerinden bağımsız bir birey olarak kabul eder ve her bireyin oluşumunun ve sürdürülebilirliğinin bir diğer canlıda var olduğu savını benimser.

6. Orman Çetesi ve Sevimli Hayvanlar Animasyon Filmlerinin Ekoeleştirel Bağlamda Göstergibilimsel Açıdan İncelenmesi

6.1. Araştırmanın Amacı ve Soruları

Çevre sorunlarını konu edinen animasyon filmlerinde insan ve insan dışı doğa arasındaki ilişkinin sunuluş biçimlerinin incelenmesi ve bu inceleme doğrultusunda, filmlerin insan merkezli ya da eko merkezli yaklaşımlardan hangisine örnek oluşturduklarının saptanmasına ek olarak bahsi geçen yaklaşımlara örnek olan alt anlamların belirlenmesi ve çözümlenmesi, her iki filmde ekolojik sorunların sebebi olarak neyi nasıl sundukları ve mevcut sorunların çözümleri hususunda neler önerdiklerinin saptanması amacıyla bu araştırma yapılmıştır. Çalışmanın amacına hizmet eden sorular şu şekildedir:

- İnsan ile insan dışı doğa arasında nasıl bir ilişki vardır?

- İnsanın doğa ile kurduğu ilişki nasıl sorunsallaştırılmıştır?
- İnsanoğlu doğaya, insan merkezci mi yoksa eko merkezci mi yaklaşmaktadır?
- Ekolojik sorunların kaynağına ilişkin hangi çıkarımlarda bulunulmuştur ve bu sorunlara çözüm olarak ne tür mesajlar sunulmuştur?

6.2. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Bu araştırmada çok sayıda öğelerden oluşan evrenden örneklem seçerken, amaçlı örnekleme yöntemi kullanılmış olup, ölçüt örnekleme yöntemine göre de çevre ve çevre sorunlarını konu edinen Orman Çetesi ve Sevimli Hayvanlar animasyon filmleri tercih edilmiştir. Amaçlı Örnekleme, derinlemesine araştırma yapabilmek amacıyla çalışmanın amacı doğrultusunda bilgi açısından derin veriler içeren durumların seçilmesidir. Amaçlı örnekleme yönteminin alt kategorisinden birini oluşturan ölçüt örnekleme ise, örneklemin problemle ilgili olarak belirlenen niteliklere sahip kişiler, olaylar, nesnelere ya da durumlardan oluşturulmasıdır.

6.3. Araştırmanın Yöntemi

Çevre temalı animasyon filmlerinde insan ve insan dışı doğanın nasıl sunulduğunu tespit etmek amacıyla ekoeleştirel paradigma kullanılmış ve göstergebilimsel yöntem ile analiz edilmiştir. Filmlerde anlamın meydana gelişini saptamak ve çözebilmek amacıyla, Ferdinand de Saussure'in öne sürdüğü; göstergelerin ne olduğu, nasıl işlev gördüğünden söz eden ve her türlü metindeki (filmler, televizyon izlenceleri vb.) kodları açmayı hedefleyen göstergebilimin "gösterge-gösteren-gösterilen" modelinin üç temel unsurundan yararlanılmıştır. Bunun yanı sıra Roland Barthes'in gösterilenin gerçek dünyadaki objelerin zihinde oluşturduğu ve anlamlandırmanın ilk düzeyi olan "düz anlam" ve düz anlamın ardına yatan, ideolojik iletilerin kodlandığı "yan anlam" boyutu da göstergebilimsel çözümlemede kullanılmıştır.

Göstergebilimin kurucularından sayılan İsviçreli dil bilimci Saussure'e göre göstergebilim; "Toplumda göstergelerin yaşamlarını inceleyen bir bilimdir. Bu bilim sosyal psikolojinin dolayısıyla da genel psikolojinin bir parçasıdır" (Mutlu,

2008:116-118). Saussure'e göre, göstergebilimin üç temel ögesi vardır: Gösterge, Gösteren, Gösterilen. Gösterge, gösteren ve gösterilen olmak üzere iki bağlantısal özelliğe sahiptir. Gösterenin en önemli özelliği ve gösterilenden farkı, onun anlamı oluşturma aşamasında bir aracı konumda olmasıdır. Gösterenin görevi, gösterileni açığa vurmaktır (Batı, 2010: 261). R. Barthes'e göre anlamlandırma; düz anlam ve yan anlam olmak üzere iki düzeyde gerçekleşir. Düz anlam, kelimenin sözlük anlamına denk gelmekle birlikte gerçekle ilişkisi dolaylı olup kavramsal düzeydedir (Yengin, 1996: 108). Sözlük anlamı dışında bir anlamın var olması anlamlandırmanın ikincil düzeyini yani yan anlamı işaret etmektedir. Yan anlam, göstergenin kullanıcıların kültürel değerleriyle ve duygularıyla bir araya gelindiğinde ortaya çıkan etkileşimdir (Batı, 2010: 269). Bu bilgiler ışığında özetlemek gerekirse; göstergebilim, insanın etrafında olup biten olguların ilk akla gelen anlamının dışında gizil bir anlamının da var olduğu fikrine yaslanır. Akla ilk gelen ve zihinde fiziksel olarak yansımalarının olduğu anlam düz anlam olarak nitelendirilir. Öte yandan farklı konumlu birey olarak taşıdığımız kimliklerimizle anlamını oluşturduğumuz ve zihnimizde kavramsal boyutuyla varlığını sürdüren gizil anlam ise yan anlam olarak nitelendirilir.

7. Araştırmanın Bulguları

7.1. Orman Çetesi Filminin Analizi

2006 yılında gösterime girmiş olan Orman Çetesi (Over The Hedge) animasyon filmi Dreamwork Stüdyolarından çıkmış, ABD yapımı bir filmidir. Yapım bütçesi 80 milyon dolar olup, gişe hâsılatı 336 milyon doları bulan 83 dakikalık filmin yönetmenliğini Tim Johnson ve Karey Kirkpatrick üstlenmiştir.

Filmin girişinde ekran siyahtır sadece üç kere bozuk para atma sesi duyulur ve bir anda etraf aydınlanır. Görüntünün ekrana gelmesi ile duyulan sesin otomatik perakendecilik kanalı olan otomatik satış makinesine atılan bozuk para sesi olduğu anlaşılır. Açılış sahnesinde, otomatik satış makinesinin içinde kalan son mısır cipsini çıkarmak için çabalayan ve giderek sinirlenen küçük bir rakun görülmektedir. İlk saniyelerinden itibaren filmin rengi açıktır, para önemli bir unsurdur, tüketici ürünleri ise arzu edilen, cezbedici ve baştan çıkarıcıdır. Sıkışan mısır cipsini

çıkaramayıp makineye golf sopasıyla vuran ve elektrik aksamına zarar vererek ışıklarının kapanmasına sebep olan sinirli rakun, makinenin üzerine düşen görüntüden ayı Vincent'in mağarasını görür. Mağaraya gidip gitmeme konusunda kararsız kalan rakun, midesinin guruldayan sesini duyunca çaresiz bir ifadeyle midesini tutar ve eşyalarını toparlayıp mağaraya gitmek üzere harekete geçer. Mağaranın hemen girişinde duran iki- üç paket nacho mısır cipsini kolayca elde eden rakun, mağaradan sessizce çıkmak üzereyken arkasına bakar ve karanlığın içinde üzerine ışık saçılmış yığın şeklinde ki tüketici ürünlerini görür ve elindeki nacho paketlerini bırakarak büyülenmişçesine ona yönelir.

Göstergebilimsel Analiz:

Gösterge: Ürün yığını

Gösteren: Tüketici ürünleri

Gösterilen:

- **Düz Anlam:** Biriktirilmiş abur cubur yığını
- **Yan Anlam:** İlahi bir varlık

Şekil 1: Tüketici Ürün Yığını

Şekil 1'de yer alan göstergebilimsel analize bakıldığında, göstergenin ürün yığını, gösterenin tüketici ürünleri olduğu ve gösterilenin düz anlam düzeyinde biriktirilmiş abur cubur yığını, yan anlamında ise ilahi bir varlık olarak sunulmuş olduğu görülmektedir. Tüketici ürünlerinin üzerinde ki ışık onları ilahi bir varlık olarak sunmaktadır. Ayrıca itina ile yerleştirilmiş ve paketlenmiş tüketici ürünlerinin karşı koyulamaz, büyüleyici ve çekiciliğine de vurgu yapılmıştır. Buna ek olarak çevre sorunları dâhilinde görülen tüketim kültürü de övülmüştür.

Rakunun bu yığın karşısında kendine tekrarlar verdiği "sadece ihtiyacın kadar al" telkini ise boşunadır. Rakunun içinde bulunduğu çelişkili durum, tüketici ürünlerinin cezbediciliği karşısındaki zayıflığın yanı sıra aç gözlülüğün zararlı ve bağımlı doğasının da göstergesidir. RJ adlı rakun mağaradan çıkmak üzereyken ayı Vincent'in elinde 'spuddies' cipsini görür ve yine kendine ve açgözlülüğüne karşı koyamayıp cipsi alır. RJ gereğinden fazla arzu etmeye dayalı açgözlülüğüne karşı koyamayışının cezasını ise ayının uyanışı ile alır. Stokladığı tüketim ürünlerinin çalındığını gören ayı, öfkelenir ve RJ'in üzerine yürür, geri adımlar atan RJ

arkasındaki yük arabasına çarpar ve yük arabası yola düşer. Ancak ıvır zıvır dolu yük arabasına bir tır çarpar ve yiyecekleri tuzla buz olur dolayısıyla da olay örgüsü bu sahneden itibaren çözülmeye başlar. RJ'yi öldürmeye kalkan öfkeli ayı, onun tüm ürünleri yerine koymaya söz vermesi karşılığında onu bağışlar. Sadece bir haftası olan mutsuz ve çaresiz RJ, ormanlık alana doğru ilerlerken, üzerinde ‘güzel bir hayata giriş kapısı’ yazan devasa bir totem görür.

Şekil 2: Totem

Göstergebilimsel Analiz:

Gösterge: Totem

Gösteren: Reklam

Gösterilen:

- **Düz Anlam:** “Güzel bir hayata giriş kapısı” yazan totem üzerinde bir ev ve mutlu aile reklamı
- **Yan Anlam:** Kent vasamı mutluluğa esittir

Şekil 2’de yer alan göstergebilimsel analize bakıldığında, göstergenin totem, gösterenin reklam aracı olduğu ve gösterilenin düz anlam düzeyinde “Güzel bir hayata giriş kapısı” yazan totem üzerinde bir ev ve mutlu aile reklamı, yan anlamında ise kent yaşamının mutluluğa eşit olduğu vurgusu yer almaktadır. Kısaca ve kabaca totemde, kent yaşamının insanı mutlu eden tasvirinin yer almakta olduğu söylenebilir. Öte yandan görselde Rakun RJ’in ucu bucağı olmayan kent yaşamına; mutluluk, heyecan ve umutla bakmakta olduğu görülmektedir. RJ’in gözünden sunulan kent(leşme), bir sorun olarak değil, hayat kurtarıcı bir unsur olarak aktarılmaktadır.

Filmin bir diğer ilgi çekici mesaj ise; bir ağaç kavuğu içinde birden fazla türün (kaplumbağa, kirpi, sincap ve yaban domuzu) bir arada kış uykusuna uyumaları ve son kalan yiyeceklerini paylaşıyor olmalarıdır. Ayrıca kaplumbağa arkadaşlarını kış uykusundan uyandırırken, sincap ‘çişim geldi’ diyerek koşar ve kaplumbağa da arkasından ‘sakın su içtiğimiz göle yapma’ diyerek onu uyarır. Burada aktarılan mesaj; doğanın bizlere sunduğu kaynakları korumak ve kirletmemek şeklindedir.

Şekil 3: Hayvanlar

Göstergebilimsel Analiz:**Gösterge:** Hayvanlar**Gösteren:** Bir grup toplanmış hayvan türleri**Gösterilen:**

- **Düz Anlam:** Toplanmış bir grup hayvan
- **Yan Anlam:** İnsan dışı doğada paylaşım, işbirliği ve uyum

Şekil 3’de yer alan göstergebilimsel analize bakıldığında, göstergenin hayvanlar, gösterenin ve gösterilenin düz anlam düzeyinde toplanmış bir grup hayvan türleri olduğu, yan anlamında ise insan dışı doğada paylaşım, işbirliği ve uyum olduğu bilgisi aktarılmaktadır. Bu görsel üzerinden insan dışı doğada herhangi bir ayrımcılık olmadığı her bir farklı türün eşit olup ötekileştirilmediği mesajı aktarılmıştır. Hatta filmin ilerleyen sahnelerinde bu farklı türler arasında bir cinsel birliktelik olasılığı da söz konusudur. Örneğin; ev kedisi, Stella adındaki yabani bir kokarcaya âşık olmaktadır.

Geri dönen sincap sakladığı kestanesini aramaya çıkar ancak gördüğü şey karşısında dehşete kapılır ve bu (sincabın tabiriyle) ‘garip ve korkunç’ şeyi göstermek üzere arkadaşlarını çağırmaya gider. Kendilerine toplayıcılar diyen hayvanlar, dehşete kapılmış, çaresiz ve ürkek bakışlarla karşılarında duran şeyin ne olduğunu anlamaya çalışırlar ve ona ‘Steve’ adının verirler.

Şekil 4: Çit

Göstergebilimsel Analiz:**Gösterge:** Çit**Gösteren:** Yüksek bir çit ve hayvanlar**Gösterilen:**

- **Düz Anlam:** Yüksek bir çit ile bölünmüş alan ve karşısında onu izleyen hayvanlar
- **Yan Anlam:** Ormanlık alan yerleşiklerinin yaşam hakkının elinden alınması

Şekil 4’te yer alan göstergebilimsel analize bakıldığında; göstergenin çit, gösterenin yüksek bir çit ve hayvanlar, gösterilenin düz anlam düzeyinde yüksek bir çit ile bölünmüş alan ve karşısında onu izleyen hayvanlar, yan anlam düzeyinde ise ormanlık alan yerleşiklerinin yaşam hakkının elinden alınmış olduğu mesajı aktarılmıştır. İnsanların, ormanlık alanı çit ile bölmüş olması; içinde yaşayan türlerin yok olup yiyecek kaynaklarının tükenmesi anlamına gelmektedir. Bu çit hayvanların

yaşam alanları ve kent arasına çekilmiş yüksek bir çittir. Ayrıca hayvanların çit karşısında durup onu anlamlandırmaya çalışıyor olmaları, hayvanların çit olmadan önce insan eli değmemiş vahşi ya da saf bir doğada varlıklarını sürdürdüklerinin de işaretidir.

Henüz çite olan korkuları bitmemişken bir de ilk kez insan sesi duyarlar. Korkuları ve panik halleri artan toplayıcıların aralarında lider seçtikleri anlaşılın kaplumbağa, çitin arkasında neler olup bittiğini anlamak üzere cesaretle bulunur ve çitin arkasına geçer. Yusufçuk böceğinin bir sinekkapanı tarafından öldürüldüğüne tanık olan kaplumbağa korkuyla bir dizi aksi kaza yaşar ve sonra oyun oynayan çocukların hokey sopasıyla vurmasıyla çitin öbür tarafına yani orman bölgesine atılır. Diğer hayvan arkadaşları hemen kaplumbağanın etrafını sarar ve orada ne gördüğünü sorarlar ve kaplumbağa da şöyle cevap verir: "Orada korkunç pembe iki ayaklılar var. Biz kış uykusundayken gelmiş olmalılar ve korkunçtular. Ellerinde uzun sopalar vardı ve beni o uzun sopalarla sağa sola atıp durdular, bir tür vahşi bir oyun oynuyorlardı. Daha en kötüsünü anlatmadım. Ormanın yarısı gitmiş, meşe ağaçları, böğürtlenler, hepsi ama hepsi... gitmiş.." Kaplumbağanın bahsettiği "biz kış uykusundayken gelmiş olmalılar" sözleri kentleşmenin ve nüfusun hızla yayılımına vurgu yapmaktadır. Öyle devasa bir banliyönün sadece bir kış uykusu esnasında yapılıyor olması ise korkutucudur. Kentleşme koca bir ormanlık alanı böylesi küçücük bırakmıştır. Kaplumbağanın konuşmalarını dinleyip onların içinde bulunduğu durumu fırsat bilen Rakun RJ, ayı Vincent'e verdiği sözü yerine getirmek zorunda olduğu tüketim ürünlerini onlara toplatmak için kolları sıvar ve onlara kenti büyümlü güzellikte bir yemişçesine anlatmaya başlar. Ormanlık alanın dolayısıyla yiyecek kaynaklarının yok olması anlamına geldiği için, toplayıcılar ağaç kavuğunu dolduramayacaklarından endişe ederler ancak RJ; ormanda 274 günde toplayabildikleri yiyecekleri sadece bir haftada toplayabileceklerini söylese de banliyönün tehlikelerini yaşayan Kaplumbağa Vern'i bir müddet ikna edemez. RJ pes etmeyip onları etkilemek için çantasından Nacho mısır cipsi çıkarır ve onları bu tatla etkilemeyi başarır.

Şekil 5: Harita

Göstergebilimsel Analiz:**Gösterge:** Harita**Gösteren:** Üzerine büyüteç tutulmuş harita**Gösterilen:**

- **Düz Anlam:** Büyüteç yardımıyla haritada üzerinde gösterilen bir alan
- **Yan Anlam:** Kent tarafından kuşatma altında olan ormanlık alan

Şekil 5’te yer alan göstergebilimsel analize bakıldığında; göstergenin harita, gösterenin üzerine büyüteç tutulmuş harita olduğu ve gösterilenin düz anlam düzeyinde büyüteç yardımıyla harita üzerinde gösterilen bir alan, yan anlamında ise kent tarafından kuşatma altında olan ormanlık alan olduğu görülmektedir. Şehrin, ona eşlik eden metaların ve hayat tarzının yayılmasıyla bir kuşatma ve de istila altında bulunduğu aktarılmaya çalışılmıştır. Kent yerleşimi öyle yapılmıştır ki, ormanlık alanları temsil düzeyinde bırakmış hatta yok etmiştir. Haritada gösterilen tüm yerlerin, öncesinde ormanlık alan olduğu bilgisi de bu görsel aracılığıyla izleyiciye iletilmiştir. Ormanlık alanların yok edilmesi; içinde barınan birçok canlı türünün yok olmasına ayrıca geride kalan canlıların hayatlarını devam ettirebilmek için kaynak sağladıkları alanın da yok olmasına sebep olmuştur. Evrenin işleyişine ve sürdürülebilirliğine katkısı olan canlı türlerinin yok olması, ait olduğu ekosistemin çökmesine, yok olmasına sebep olmakta bu durumda insanın kendi ipini çekmesine aracılık etmektedir. Çevre sorunları bağlamında ele alınan nüfus artışı ve buna bağlı olarak da hızlı kentleşme bu sahne aracılığıyla eleştirilmiştir.

Şekil 6: Kent

Göstergebilimsel Analiz:**Gösterge:** Kent**Gösteren:** Gece kent görünümü**Gösterilen:**

- **Düz Anlam:** Bir kısım ağaçlık arasından sonu görünmeyen evler
- **Yan Anlam:** Kentleşme, Ormanların ve içinde yaşayan türlerin yok olması

Şekil 6’da yer alan göstergebilimsel analize bakıldığında; göstergenin kent, gösterenin gece kent görünümü olduğu ve gösterilenin düz anlam düzeyinde bir kısım ağaçlık arasından sonu görünmeyen evler, yan anlamında ise kentleşme yani ormanların ve içinde yaşayan türlerin yok olması şeklinde bulgular yer almaktadır. Ekolojik sorunların kaynağı olarak gösterilen hızlı nüfus artışı ve bununla birlikte

ortaya çıkan barınma ihtiyacı kentleşmeyi doğurmaktadır. Ancak insanların sadece ihtiyacı doğrultusunda hareket etmeyip hep daha fazlası için mücadele etmeleri bir sorun türü olarak kentleşmenin yayılımını hızlandırmakta ve böylece doğayı ve içinde barınan türleri yok etmektedir. Türlerin yok olması ise en küçük ekosistemden en büyük ekosisteme doğru bir yok edişi de beraberinde getirmektedir. Görselde yer alan kent, kentleşme sonucunda arda kalan bir kısım temsili ağaçlık ve ağaçlığın arasından ucu bucağı olmayan kent görünümü, insanın doğaya (ormanlara ve içinde barınan türlere) verdiği hasarı ve o hasarın büyüklüğünü gözler önüne sermektedir.

“Dreamwork’ten çıkan animasyon filmlerinin konuları birbiriyle çatışan şekilde ele alması onun rivayetsizliği ile ilgilidir. Yani bir taraftan çevreci hareketlerin eleştirisini vurgularken diğer taraftan kapsayıcılık gündemini savunabilir” (Murray and Heumann 2001: 185). Tüketici ürünlerinin cazibesine kapılan ve Kaplumbağa Vern’ü dinlemeyen diğer toplayıcılar artık kenti keşfetmeye ve yiyecekleri depolamak için RJ’den yol yöntem öğrenmeye çalışırlar.

Filmde dikkati çeken bir diğer sahne ise kaplumbağayı çıplak görüp paniğe kapılan çocuklara annelerinin verdiği telkin ve site yöneticisi kadının söylemleridir. Kaplumbağayı çıplak gören ve paniğe kapılan çocuklara anneleri "Hadi eve gidip bir kurabiye alın, televizyonu açın ve sakinleşin" der. Bu tavsiye çocukları bilgilendirip, sorgulama ve öğrenmeye yönlendirmek yerine tüketmeye yöneltip, duyarsızlaştırma yönündedir. Öte yandan site yöneticisi kadının kuduz hayvanların varlığının, emlak değerini düşüreceğini söylemesi filmde yine insan merkezli tutuma örnek teşkil etmektedir. Vurgulanmak istenen bencil tavırlar içinde olan insanın tek düşündüğü maddi varlık olsa da çocukların annesinin site yöneticisi kadının söylediklerine kulak asmayıp ocakta yemeğim var diyip gitmesi de duyarsız olmasa bile tarafsız kalan insana örnektir.

Filmin geri kalan kısmında, çatışma kent ve orman yerleşikleri (site yöneticisi kadın, verminatör, toplayıcılar ve ayı) arasında geçer. Sonuç olarak, orman yerleşikleri ile kentli insanın kendi yaşam alanlarında birbirleri hayatlarına girmeden hayatlarını sürdürmeleri mümkün olabilir mesajı verilerek film sona erse de, filmin bitiş jeneriğinde giriş sahnesi tekrarlanmıştır. Yani ekran yine siyahtır, metal para

sesi duyulur ve ekran aydınlanır. Ekranda görünen ilk şey içi nacho mısır cipsleriyle dolu olan otomatik satış makinesidir. Diğer sahneye geçişte görülür ki giriş sahnesinden farklı olarak rakun yalnız değildir, toplayıcılar adlı orman hayvanları da yanındadır. Rakun RJ'nin metal parayı otomatik satış makinesine atması ve cipslerin aşağıya doğru düşmesinin ardından, aralarında geçen diyalogun iletileri tüketim ürünlerinin yaptığı bağımlılığı vurgular niteliktedir.

Rakun RJ : ...İşte burada bir dakika bekleyin..

Sincap: Çok güzel olacak, sabırsızlanıyorum, sabırsızlanıyorum, dayanamayacağım çok acıktım, çok acıktım.

Filmin bitiş jeneriğindeki bu diyalog ve yansıtılan sevinç çığlıkları ya da eylemleriyle, filmin bitiş bölümünde aktarılan, kentli insan ile orman yerleşiklerinin birbirinden ayrı ve bağımsız bir yaşam tarzı sürmeleri mesajı, tüketim ürünlerinin tadılıp, bağımlılık yapması neticesinde anlamını yitirmiştir. Film boyunca geçen karmaşık mesajlar bitiş jeneriğinde son bulmuştur: Tüketim ürünleri cezp edici, bağımlılık yapıcıdır ve hayatları pahasına da olsa vazgeçilmezdir. Dolayısıyla çevre sorunlarının bir çözümü mümkün görünmemektedir.

Sevimli Hayvanlar Filminin Analizi

2010 yılında gösterime girmiş olan Sevimli Hayvanlar (Konferenz der Tiere) animasyon filmi Constantin Film stüdyolarından çıkmış, Almanya yapımı bir filmidir. 93 dakikalık filmin yönetmenliğini Reinhard Klooss ve Holger Tappe üstlenmiştir.

Filmin giriş jeneriğinde derin su birikintisinde yüzen bir fil, uzun, çatalı bir oyuk içerisine dolan su ve kuş bakışı çekim ile aktarılan uçsuz bucaksız bir göl görülmektedir. Bir sonraki sahnede kuşbakışı görüntü yakınlaştırılır; kadrajda su içinde yüzen bir sürü farklı hayvan türleri görülmektedir.

Göstergebilimsel Analiz:

Gösterge: Vahşi doğa

Gösteren: Sulak bir alan ve hayvan türleri

Gösterilen:

- **Düz Anlam:** Doğal yaban hayatta yaşamını sürdüren farklı hayvan türleri

Yan Anlam: İnsan eli değmemiş insan dışı doğada uyum, paylaşım ve işbirliği olduğu

Şekil 7: Vahşi Doğa

Şekil 7’de yer alan göstergebilimsel analize bakıldığında; göstergenin kent, gösterenin gece kent görünümü olduğu ve gösterilenin düz anlam düzeyinde bir kısım ağaçlık arasından sonu görünmeyen evler, yan anlamında ise kentleşme yani ormanların ve içinde yaşayan türlerin yok olması şeklinde bulgular yer almaktadır. Giriş jeneriği aracılığıyla; insan elinin değmediği yerlerde her şeyin yolunda ve olağan bir biçimde seyrettiği yönünde olduğu bilgisi aktarılmaktadır. Farklı türler bir arada uyum içinde yaşamakta ve aynı alanları paylaşmaktadır

Filmin giriş sahnesinde oyun oynayan mirket ve bir anne mirket görünür. Anne mirket yavrusuna; “Junior, babanı gördün mü?” diye sorar ve yavru mirket ise “babam su bulmaya gitti.” diyerek yanıt verir. Filmin giriş sahnesinde ki bu ilk diyalog filmin su kaynaklarının yokluğu ile ilgili olduğu sinyalini verir. Bu diyalogdan sonra hayvanlar âleminin en hassas ve en az ömürlü hayvanı olarak bilinen kelebek ve iştihamından, gücünden aldığı kral unvanıyla erkek bir aslan belirir. Kelebek, aslan ile oyun oynar, aslan ona elini uzatır ve kelebek de elinin üzerine konar.

Şekil 8: Aslan

Göstergebilimsel Analiz:

Gösterge: Aslan

Gösteren: Aslan ve eline konmuş bir kelebek

Gösterilen:

- **Düz Anlam:** Eline konmuş kelebeğe sevgiyle bakan bir aslan
- **Yan Anlam:** Güçlü ve güçsüzün barış içindeki birlikteliği

Şekil 8’de yer alan göstergebilimsel analize bakıldığında; göstergenin aslan, gösterenin aslan ve eline konmuş bir kelebek olduğu ve gösterilenin düz anlam düzeyinde eline konmuş kelebeğe sevgiyle bakan aslan, yan anlamında ise güçlü ve güçsüzün barış içindeki birlikteliği şeklinde bulgular yer almaktadır. Aslan ve kelebeğin mutluluk içindeki oyunları, doğa içindeki güçlü ve güçsüz olarak atfedilen hayvanların ilişkilerinin uyum içinde seyrettiğini ispatlar niteliktedir. Bu sahne aracılığıyla, insan fiziksel ve zihinsel üstünlüğü aracılığıyla doğa üzerinde kurduğu baskı ve yıkım eleştirilmiştir. Buna ek olarak, insan ve insan dışı doğanın da bu birliktelik gibi uyumlu ve işbirliği içinde olabileceğinin mesajı aktarılmıştır.

Kelebeğin oyun oynamasından sonra, su aramaya giden baba mirket aslan ile sohbet edip, sırtlan kakasıyla golf oynar. Bu arada anne mirket Bonnie ekranda belirir ve baba mirkete su bulmaya gidecek olduğunu hatırlatır. Sonrasında ekranda, orada bulunan bir gurup hayvanın suyun uzun süredir gelmediği ve bu durumdan duydukları kaygıyı ifade eden diyalogları yer alır ve hemen ardından kamera kartal uçuşu halini alarak kartalın gözünden bakarmışçasına yol boyu çevre ekrana getirilir. Kartal uçuşu izlenimi verilen kamera birden bire devasa bir beton yığının önünde durur ve öylece kalır. Bu beton yığını ‘Baraj’dır.

Göstergebilimsel Analiz:

Gösterge: Baraj

Gösteren: Kazılmış bir toprak alanı ve beton yığını

Gösterilen:

- **Düz Anlam:** Kazılmış yüksek bir toprak alanın içine inşa edilmiş baraj
- **Yan Anlam:** Doğal alanın tahrip edilip yıkılması, Türlerin yok olması

Şekil 9: Baraj

Şekil 9’da yer alan göstergebilimsel analize bakıldığında; göstergenin baraj, gösterenin kazılmış bir toprak alanı, beton yığını ve gösterilenin düz anlam düzeyinde kazılmış alanın içine inşa edilmiş bir baraj, yan anlamında ise doğal alanın tahrip edilip yıkılması, türlerin yok olması şeklinde bulgular yer almaktadır. Baraj etrafındaki kazınmış toprak doğal alanın tahrip edilmiş olduğu ve orada barınan canlı türlerinin ve dolayısıyla bağlı oldukları ekosistemin yok edilmişinin göstergesi konumundadır. Öte yandan barajın vahşi hayatın içine yapılmış olması ve temel yaşam hakkı olan suyun bu beton yığınının içine hapsedilmesi insan eliyle, arda kalan canlı türlerinin de hayatlarına kast edildiğinin en açık göstergesidir.

Baraj gösterildikten sonra ekran kararır ve çevre sorunları izleyiciye aktarılır. Ekran aydınlandığında kutuplarda bir kutup ayısının öyküsü gösterilir. Kış uykusundan uyanan kutup ayısı ininden çıkar ve yürümeye başlar. Yürüdüğünde arkasında duyulan çıtırtı ve çatlaklara endişe içinde bakar ve bir adım sonra buz çatlar ve suyun içine düşer. Ardından bir buz parçasına tutunur ve okyanusun içine savrulur.

Göstergebilimsel Analiz:

Gösterge: Kutup ayısı

Gösteren: Buz parçası üzerinde duran kutup ayısı

Gösterilen:

- **Düz Anlam:** Okyanusta ve buz parçası üzerinde duran kutup ayısı
- **Yan Anlam:** Buzulların erimesi, İnsan dışı doğanın yok olması

Şekil 10: Kutup Ayısı / Buzulların Erimesi

Şekil 10'da yer alan göstergebilimsel analize bakıldığında; göstergenin kutup ayısı, gösterenin buz parçası üzerinde duran kutup ayısı ve gösterilenin düz anlam düzeyinde okyanusta buz parçası üzerinde duran kutup ayısı, yan anlamında ise küresel ısınma; buzulların erimesi ve insan dışı doğanın yok olması şeklinde bulgular yer almaktadır. Küresel ısınmanın kendini en çok hissettirdiği bir alan kutuplarda buzulların erimesi; oradaki canlı yerleşikleri ve nesillerini yok etmekte ve böylece bir ekosistem daha son bulmaktadır. Görselde ki buzul parçasına tutunan ve hayatta kalma mücadelesi veren kutup ayısı, dünya ömrünün giderek azaldığı sinyali vermektedir. İklim değişikliği nedeniyle eriyen buzullar, kutup yerleşiklerinin doğal yaşam alanlarının küçülmesine ve dolayısıyla yiyecek kaynaklarının yok olmasına sebep olmaktadır. Temel yaşam hakkı olan yiyecek kaynaklarının tükenmesi ise kutup ayılarının beden büyüklüklerini ve üreme potansiyellerini de etkilemektedir. Kısaca buz olmadan geçirdikleri zaman arttıkça vücutlarında ki yağ kütle endeksleri düşmekte ve böylece yavrularını besleyemeyen dişi kutup ayıları üremeyi durdurmaktadır.

Sonraki sahnede arka fonda eriyen buz kütleleri önünde basına poz veren üç kişi belirir ve haber muhabiri “Dünya çapında pek çok siyasi ve ekonomik lider 167. İklim konferansı için bir araya gelmiş bulunuyor. Hepsi buraya kuzeye geldiler çünkü bu cesur insanlar küresel ısınmaya çözüm bulmayı umuyor” şeklinde sunuş yapar. Bahsi geçen iklim konferansının 167.’sinin düzenleniyor olması, 167. kez çözüm bulunmadığının göstergesidir. ‘Cesur insanlar’ ifadesi ile kuzey kutbuna gitmenin cesaret gerektirdiği ima edilmeye çalışılmıştır. Muhabirin görüntü alması biter bitmez cebinden hamburgerini ya da ayna ve rujunu çıkartan iklim konferansı yöneticilerinin görüntüsü, konuyu ne denli ciddiye aldıklarını göstermekle birlikte

sanki alışıldık bir toplanma ve bilindik sonuçları olacak bir konferans izlenimi vermektedir.

Bir diğer sahne bir başka çevre sorununu ekrana getirir. Okyanusta bir gemi ve ellerindeki içki şişeleriyle geminin sarhoş kaptanları gemi sendeleyince birbirlerine bakar ve karaya oturduklarını söylerler. Kamera uzaktan geminin yan yatmış ve mazotunun okyanusa akmış halini gösterir. Mazotun denize akması ve kıyıya vurmasıyla, diyaloglarından 814 yıllık evli oldukları anlaşılan bir dişi ve bir erkek kaplumbağanın üzgün ve çaresiz bir halde denizi seyretmeleri ekrana verilir.

Göstergebilimsel Analiz:

Gösterge: Gemi

Gösteren: Yan yatmış ve mazot akıtan gemi

Gösterilen:

- **Düz Anlam:** Denizin ortasında yan yatmış ve mazot deposu patlamış bir gemi
- **Yan Anlam:** Deniz kirliliği

Şekil 11: Gemi / Deniz Kirliliği

Şekil 11’de yer alan göstergebilimsel analize bakıldığında; göstergenin kutup ayısı, gösterenin buz parçası üzerinde duran kutup ayısı ve gösterilenin düz anlam düzeyinde okyanusta buz parçası üzerinde duran kutup ayısı, yan anlamında ise küresel ısınma; buzulların erimesi ve insan dışı doğanın yok olması şeklinde bulgular yer almaktadır. Bu sahne aracılığıyla önemli çevre sorunları arasında yer alan deniz kirliliğine değinilmiştir. Petrol sızıntıları deniz kirliliğinde önde gelen sorunlardan biridir. Denizde gerçekleşen gemi kazaları sonrasında meydana gelen aşırı bakteri çoğalması besin zincirini tahrip etmekte ve dengeyi bozmaktadır. Petrol en başta yiyecek bulmak, beslenmek gibi temel ihtiyaçlarını karşılamak üzere deniz yüzeyine ihtiyaç duyan organizmaları önemli ölçüde etkilemektedir. Örneğin petrolden zarar görüp risk altında olan canlı grupları arasında deniz yüzeyine ihtiyaç duyan deniz kuşları ve memeliler gelmektedir. Petrol kirliliğinden etkilenen faaliyet alanları arasında balık çiftliklerinde yapılan balık üretimi, tekne balıkçılık, balık avcılığı ve turizm gibi sektörler gelmektedir. Bu sektörler kirlilik karşısında büyük ekonomik kayıplara uğramaktadır (Küçük yıldız, 2014: 23-25) Sonuç olarak, insan etkinlikleri

karşısında zarar gören deniz canlıları da deniz canlı türlerini olumsuz etkilemekte ve onların bağlı olduğu sistemi yok etmektedir.

Bir sonraki sahne; kendi ipini çeken insanoğlunun doğayı kirletmesine, atıklarıyla sebep olduğu orman yangınlarına, o yangınlar içinde yok olan ağaçlara ve içinde barınan hayvan türlerine dikkat çekmektedir. Cam şişe içindeki içeceği bitip boş ambalajını doğaya savuran insanın, attığı camın parçalanması ve güneş ışınlarının çarpması sonucu oluşan yangınlar anlatılmaktadır.

Göstergebilimsel Analiz:

Gösterge: Cam parçaları

Gösteren: Kırık cam parçaları ve çalılıklar

Gösterilen:

- **Düz Anlam:** Çalılığın içine girmiş bir cam parçasının tutuşturmak üzere olduğu çalılık
- **Yan Anlam:** Orman Yangınları

Şekil 12: Cam Parçaları / Orman Yangınları

Şekil 12’de yer alan göstergebilimsel analize bakıldığında; göstergenin cam parçaları, gösterenin kırık cam parçaları, çalılıklar ve gösterilenin düz anlam düzeyinde çalılığın içine girmiş bir cam parçasının tutuşturmak üzere olduğu çalılıklar, yan anlamında ise orman yangınları şeklinde bulgular yer almaktadır. İnsan atıklarını çöp kovaları yerine çevreye atması çevre kirliliğini meydana getirmektedir. Güneş ışığı ile buluşunca yangınlara sebep olan cam gibi atıklar, orman yerleşiklerinin hayatlarını sadece yok etmekle kalmamakta aynı zamanda topraktaki organik maddeleri de yok etmekte ve dünyanın dengesini bozmaktadır. Belirtmek gerekir ki, bu dengenin bozulması ise uzun vadede insan türünün yok olmasıyla eş anlama gelmektedir.

Göstergebilimsel Analiz:

Gösterge: Aslan Postu

Gösteren: Yere serilmiş aslan postu

Gösterilen:

- **Düz Anlam:** Aslan postundan halı
- **Yan Anlam:** Postu için katledilen hayvan temsili

Şekil 13: Cam Parçaları / Orman Yangınları

Şekil 13’de yer alan göstergebilimsel analize bakıldığında; göstergenin aslan postu, gösterenin yere serilmiş aslan postu, gösterilenin düz anlam düzeyinde aslan

postundan halı, yan anlamında ise postu için katledilen hayvanlar şeklinde bulgular yer almaktadır. Bu sahne aracılığıyla, hayvanların kürkleri, dişleri ya da evlerde süs gereçleri olarak kullanılmak üzere avlanmaları eleştirilmiştir. Ayrıca derin ekolojinin ‘insanların yaşamsal gereksinimlerini karşılamaları dışında, bu zenginlikleri ve çeşitliliği azaltmaya hakları yoktur’ ilkesinden hareketle canlı yaşamının özsel ya da içsel değerinin hiçe sayılması durumu eleştirilmektedir.

Horoz, fil ve zürafanın yanına gider ve susuzluğu gidermenin bir yolunun var olduğunu ve bunun için hayvanların kendi içinde konferans düzenlemesi gerektiğini söyler. Bunun üzerine borazan çalınır, tüm hayvan türleri bir araya gelir ve toplantıları başlar.

Mirket Billy: Suyu buldum. Su kapana kısılmış. Devasa taşlarla suyun yolunu kesmişler.

Diğer hayvanlar: Peki bunu kim yapmış?

Mirket Billy: Bunu yapanlar bir gurup garip, korkutucu, çirkin ve tüyleri olmayan yaratıklar.

Zürafa Giselle: İııyğğgg ne iğrenç!

Mirket Billy: Kana susamış korkunç canavarlardan söz ediyoruz. Kendilerine insan diyorlar. Suyu özgürlüğüne kavuşturmalıyız.

Diğer hayvanlar : Su bize her zaman gelmiştir, şimdi de gelecektir. Sabretmemiz yeter..

Kaplumbağa Winifried: İyi akşamlar

Kaplumbağa Winston: Benim adım Winston ve

K. Winifred: Bana da Winifred derler. Biz 700 seneyi aşkın bir süre önce doğmuşuz.

K. Winston: Doğum yerimiz pasifik okyanusunun derinliklerinde bir ada.

K. Winifred: Bunca zamandır sürüsüne bereket insanoğluyula karşılaştık

K. Winston: Hep yağmaladılar ve katliam yaptılar.

K. Winifred: Her şeyi defalarca, tekrar tekrar yok ettiler, yok ettiler. Bizde buna izin verdik. Bu yüzden de sahip olduğumuz her şeyi kaybettik. O güzel yurdumuz artık yok. Bir zamanlar her renkten çiçeğin çiçeğe durduğu topraklar şimdi kıraç ve çırılçıplak. Binlerce tür kuşun sürü halinde şakımalarıyla titreten havasında artık yalnızca sessizlik hüküm sürüyor. Bir zamanlar dalgalarla kucaklaşan ayı balıkları ve

diğer deniz canlılarının olduğu yerde tüm yaşam sona erdi. Galapagos o şahane yurdumuz artık küçücük, yıkık dökük, siyah karanlık ve petrole bulanmış harabeden başka bir şey değil. Zaten bütün dünya siyah karanlık ve petrole bulanmış bir harabe, bulunduğumuz bölge hariç elbette ama durdurmak için bir şey yapmayacak olursanız burası da yeryüzünde pis bir lekeye dönüşecek. Çünkü insanoğlu toprağa kazdığında gece gelip her şeyi alıp giden bir hırsız gibidir. Yaşamak için kendi kuyruğunu yiyen bir yilana benzer. Ancak dünyanın sahibi insanoğlu değil, o sadece küçücük bir zerresi. Hayat kumaşını insanoğlu dokumadı. O kumaşın bir ipliği. Çünkü hepimiz aynı havayı soluyoruz. Sulak yeşil ormanların sisleri, Raki dağlarından kopup gelen rüzgârların getirdiği canlılık, serinleten ve yıkayan bir yağmurdan sonra gelen yelin taşıdığı o mis gibi kokular; bitkiler, insanlar ve biz hayvanlara aittir. İnsanlığın farkına varamadığı şey şu; toprağa yaptığı her şeyi sonuçta kendine yapıyor demektir. Toprak sonunda mahvolduğunda, hayvanlar sürüldüğü ya da öldürüldüğünde insanoğlu tek başına hüküm sürecek. İşte o zaman kayıp ve başıboş bir halde o da yeryüzünden silinip gidecek. Yani insanlığa karşı kendinizi savunmayacak olursanız her biriniz yok olup gideceksiniz.

Konferansta geçen bu diyalog ekoeleştirel çözümlene açısından önemli bir veri kaynağı olduğu dolayısıyla aktarıma ihtiyacı doğmuştur. Hayvanların su getirmek amacıyla düzenledikleri konferansta 700 yıllık hayat tecrübelerini anlatan kaplumbağa Winifred ve Winston, insanın 7 asır boyunca, insan dışı doğa üzerinde uyguladığı zorbalığı, yok edişleri tüm yalınlığıyla anlatmıştır. Yaşamak için kendi kuyruğunu yiyen bir yilana benzettiği insanoğlunun, verdiği tahribatın farkına varması ve eylemlerini düzenlemesi gerektiğinin altını çizmiştir. Ayrıca insanoğlunun evrenin sadece küçücük bir parçası olduğunu ve kendi kendini yok edişinin zeminini hazırladığının da mesajını vermiştir.

SONUÇ

İnsanlık tarihinin başlangıcında, insan kendini doğanın bir parçası olarak görmüş ve doğa ile uyum içinde yaşamının yollarını keşfederek hayatını sürdürmüştür. Ancak insanın kendini keşfedip aklını kullanmayı öğrenmesiyle bu barışık hal yerini çatışmaya bırakmış ve insan ile insan dışı doğa arasındaki ilişki

sömüren-sömürülen ilişkisine dönüşmüştür. İnsanın doğa üzerindeki yıkıcı tahakkümü sanayi devrimiyle başlamış ve zaman içinde sömürme, tahrip etme, değiştirme-dönüştürme şeklinde artarak devam etmiştir. Endüstri devrimiyle birlikte doğayı hükmü altına alan insanoğlu gittikçe büyüyen çevre sorunlarına yol açmıştır. Çevre sorunlarının ortaya çıkışına paralellik gösteren çevre korumacı kişiler ya da grupların “koruma ve muhafaza etme” yönündeki savunuları, sorunların çözümsüz kalması ve artmasıyla yetersiz kalmış ve daha derin çevre felsefesi olan başka yaklaşımların doğmasına olanak sağlamıştır. Çevre korumacı yaklaşımın sığ olduğunu ve sadece olanı koruma fikrinden öteye gitmediğini dolayısıyla bunun da çözüm olmayıp sorunları beslediğini savunan radikal çevreci gruplar insanı odağa yerleştiren, tüm doğal kaynakların insana hizmet için yaratıldığı ilkesinden hareket eden insan merkezli yaklaşımı eleştirmiş ve eko merkezli yaklaşımı benimsemişlerdir. Eko merkezli ya da çevre merkezli yaklaşıma göre, insan ekosistemin yalnızca bir parçası olup, bütün canlılar özü itibariyle değerlidir ve yaşam hakları insanların yaşam haklarıyla eşittir.

20. yüzyılda çevre sorunlarının ozon tabakasının delinmesi, nükleer atık çöplüklerinin oluşması, asit yağmurlarının meydana gelmesi ya da hayvan nesillerinin tükenmesi gibi ciddi boyutlara ulaşmasıyla çevrebilim çalışmaları hız kazanmış ve ayrıca bu çalışmalar edebiyat alanında ‘çevreci eleştiri’ bağlamında kendini göstermiştir (Güllü, 2002: 35). İnsan merkezli bakış açısını reddederek, insan dışı doğada varlığını sürdüren canlıların ve ya organizmaların da içsel değerleri olduğunu ve özü itibariyle tıpkı insan gibi bir bütünün parçası olduklarını kabul eden ve kültürel metinleri ya da görselleri bu temelde inceleyen çevreci eleştiri ya da bir başka deyişle ekoeleştiri; çevre temalı, çevreye duyarlı ya da çevre bilinci hâkim olan eserleri belirleyip ortaya çıkarmak görevini de üstlenmiştir.

Doğal kaynakların sınırsız görülerek tüketilmesi, hızlı nüfus artışı ve buna bağlı olarak da kentleşme, kentleşme sonucu türlerin yok olması ve ekosistemin zarar görmesi, ihtiyaç dışı üretim ve tüketimin artması gibi sorunlar tıpkı edebiyat alanında olduğu gibi farklı disiplinlerde çalışan kişilerin de dikkatini çekmekte ve böylece sorumluluk sahibi bu kişilerin çevreyi korumak, var olan sorunlara çözüm üretmek ve farkındalık yaratıp duyarlılık sağlamak amacıyla çalışmalar ortaya koymalarına

yol açmaktadır. Doğa ve çevreye ilişkin sorunların küresel boyutlara ulaşmasıyla birlikte, farklı disiplinler ve ekolojik hareketlerin yanı sıra kitle iletişim araçları da çeşitli anlatılar aracılığıyla dünya kamuoyunun dikkatini yaşanan ekolojik sorunlara çekmektedir. Bu bağlamda çevreye yönelik sorunları, eleştirileri ve çözüm önerilerini dile getirmede aracılık eden ve aynı zamanda topluluklar üzerinde istenilen etki, bilinçlendirme ya da yönlendirmenin kolaylıkla yapılabildiği varsayılan kitle iletişim araçlarından biri de animasyon (canlandırma) filmlerdir.

Çevreci animasyon filmleri, çevresel konuları, sorunları ya da kaygıları ele alan kısa ya da uzun metrajlı filmlerdir. Bu animasyon filmleri öğüt veya telkin veren, komik olarak sunup eğlendiren veya trajik olarak aktarıp düşündürülen çevreci bir mesajı sahiplenmekte ve bunu tarihsel, toplumsal ve kültürel bağlamlarına karşılık gelecek şekilde yapmaktadır. Ancak unutulmamalıdır ki, animasyon filmleri çevre sorunlarını dile getirme yönünde aracı görev üstlenmekle birlikte etkili olma çabalarını egemen güçlerin eliyle sürdürmeye çalışmaktadır. Ayrıca her ne kadar animasyon filmlerinde çevre sorunları işlenmiş olsa da, mesaj aktarımı gücü elinde barındıran egemenlerin nihai amaçları ve menfaatleri doğrultusunda yapılmakta olduğu da göz ardı edilmemelidir. Örneklelimizi oluşturan Orman Çetesi ve Sevimli Hayvanlar filmleri çevreci animasyon filmleri için birer model olmakla birlikte, insani nitelikler atfedilmiş hayvanlardan ya da tek başına bitki hayatını ele alan animasyon filmlerinden de bir yönüyle ayrılmaktadır. Bu ayrılık; sadece doğayı insancillaştırmakla kalmayıp aynı zamanda doğanın ve doğal olanın (özellikle insanlar tarafından) istismar edilmesi hakkında da yorumda bulunması üzerinden sağlanmaktadır.

Orman Çetesi filmi kentli orta sınıf toplumunun doğa üzerindeki eylemleri ve bu eylemlere maruz kalıp kent hayatına dışarıdan bakan orman yerleşikleri üzerinden kurgulanmıştır. Filmin çevreci mesajı kentleşme ve tüketimcilik üzerinden inşa edilmiş olsa da çevre sorunları dâhilinde ele alınan kentleşme ve aşırı tüketim olguları salt olarak eleştirilmemiş aynı zamanda övülmüştür. Hayvanların tüketici ürünleriyle tanışıp büyülenmesi ve bağımlı hale gelmesi, pek çok kısa ömürlü tüketici ürünlerinin haz verici ve ilahi bir varlık olarak atfedilmesi ile övgüler

tekrarlanırken, kentleşme sorunu üzerinden şehrin, ona eşlik eden kültürünün ve hayat tarzının yayılımıyla ağaçlık alanın bir kuşatma ve istila altında olduğu da eleştirilmiştir. Bir başka sahne aracılığıyla kent yaşamının mutluluğu temsil etmesi ve bulunmaz bir nimet deposu olarak aktarılması bu eleştiriye boşa çıkarmış ve etkisiz hale getirmiştir. Ayrıca kent dünyası ve ona eşlik eden tüketici hayat tarzının sadece fiziksel ölçü olarak değil aynı zamanda kandırma ve baştan çıkarma yeteneğiyle de aşılması zor bir güç olarak aktarılan örtük mesajlar, filmin çevreci mesajlarını ne ölçüde sahiplendiğini de ispatlamıştır. Buna ek olarak insanı merkezde konumlandıran ve ticari kaygıları olan bu film tüketimle ilişkili davranışları ya da tüketimciliğin kurumlarını eleştirmemiş ve iyileştirici öneriler sunmamış olmanın yanı sıra statükoyu ve modern tüketici toplumunu destekleyici örtük mesajlar aktarmıştır. Ayrıca umulanın aksine tüketim ürünlerini üreten kurumların sadık destekçileri ve taraftarları olmuşlardır. Bu doğrultuda Orman Çetesi animasyon filminin çevre sorunlarını yüzeysel aktarması ve mesajlarını karmaşık ya da çelişkili sunuşu onu çevre korumacı olmaktan öteye götürememiştir.

Orman Çetesi filminde insan ile insan dışı doğa ilişkisi kaotik olarak sunulmuş ve filmin başından itibaren aralarındaki çatışma vurgulanmıştır. Filmde **insan**; 'sömürücü, tahrip edici, yıkıcı, yok edici, bencil, aşırı tüketen ve üreyen', insan dışı doğa; 'romantik, hipergerçekçi, uyum –işbirliği, paylaşım, birçok türü içinde barındıran, doğurgan, kendi içinde dengeli', **insanların bakış açısından doğa**; 'insanoğlu için yaratılmış, tükenmez-sınırsız kaynakların olduğu, güzelliği dolayısıyla küçük bir miktar var olması gereken', **hayvanların bakış açısından doğa**; 'yuva, üretken, güvenli yer, yaşam kaynağı', **insanların bakış açısından hayvan**; 'tehlikeli, öldürülmesi gerekli olan, tiksiniç yaratık', **hayvanların bakış açısından insan**; 'iki ayaklı pembe yaratık, tehlikeli, bencil, baskıcı, sömürücü, aşırı tüketen' olarak sunulmuştur.

Sevimli Hayvanlar animasyon filmi insan denetiminin dışında kalan çevreci tarihin romantik bir şekilde yeniden inşasından ziyade izleyiciyi çağdaş çevresel sorunlarla yüzleştirmiştir. Filmin en başından sonuna kadar sürekli olarak insanın doğa üzerindeki baskısı ve yıkıcı etkisi vurgulanmıştır. Bunun yanında Sevimli

hayvanlar filmi Orman Çetesi filminde olduğu gibi vahşi doğanın insanlardan ve onların ehlileştirilmiş alanlarından ayrıldığı zaman en iyi şekilde gelişeceği ve sürdürülebileceği yönündeki aynı iddiaları kullanmıştır. Filmde insan dışı doğa, gerçek hayatta kendi yaşam alanlarında birbirleriyle doğal düşman olan hayvan türlerinin birbirlerini yemek yerine ortak bir amaç doğrultusunda toplanıp hareket etmeleri üzerinden idealize edilmiştir.

Sevimli Hayvanlar animasyon filmi insanlarla insan dışı doğanın birlikte barışçıl bir şekilde var olma yeteneğine ilişkin soruların cevaplarını hayır olarak yanıtlamış ve insan zihniyeti ya da etkinliklerinin aralarındaki uyum, işbirliği ve barışçıl birlikteliğe fırsat tanımadığını göstermiştir. Sevimli Hayvanlar animasyon filmi Orman Çetesi filminde olduğu gibi çevresel sorunları yüzeysel ve çelişkili aktarmamıştır. Bunun aksine tüm sorun, kaygı ve mesajları derin ekolojist bir bakış açısıyla izler kitleye iletmiştir. Filmde *insan*; 'Sömürücü, tahrip edici, yıkıcı, yok edici, bencil', *İnsan dışı doğa*; 'kendi içinde dengeli, uyumlu, birçok türü içinde barındıran, doğurgan', *insanların bakış açısından doğa*; 'insanoğlunun hizmetine sunulmuş sınırsız kaynak', *hayvanların bakış açısından doğa*; 'yuva –yurt, yiyecek kaynağı, canlı', *insanların bakış açısından hayvan*; 'tehlikeli, hizmetkâr, ev süs eşyası', *hayvanların bakış açısından insan*; 'tuhaf bir maymun türü, kana susamış korkunç canavarlar, garip, korkutucu, çirkin ve tüyleri olmayan yaratıklar' olarak sunulmuştur.

KAYNAKÇA

ABİSEL, Nilgün (2006). Sessiz Sinema, Ankara: De Ki Basım Yayım.

ALTUĞ, Fevzi (1990). Çevre Sorunları, Bursa: Uludağ Üniversitesi Basımevi.

BATI, Uğur (2010). Reklamın Dili, İstanbul: Alfa Yayınları.

CANGIZBAY, Kadir (1989). “Hebeas Corpus’tan ‘Habeas Oikos’a Veya Ekolojizmin Zorunlu Güzergâhı”, Türkiye Günlüğü, Sayı 3, s.39-40.

ENGELS, Friedrich (1996). Doğanın Diyalektiği, Ankara: Sol Yayınları.

GÖKDAYI, İsmail (1997). Çevrenin Geleceği- Yaklaşımlar Ve Politikalar, Ankara: TÇV.

- GÖRMEZ, Kemal (1997). Çevre Sorunları Ve Türkiye, Ankara: Gazi Kitabevi.
- HÜNERLİ, Selçuk (2005). Canlandırma Sineması Üzerine, İstanbul: Es Yayınları.
- İNCE, Metin (1991). Çizgi Filmlerin 6- 18 Yas Grubu Bireylerin Yaşantılarında Yeri ve Önemi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- KABA, Fethi (1992). Animasyonun Eğitim Amaçlı Kullanımı. Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.
- KÜÇÜKYILDIZ, Melik Çağrı (2014). Petrol Tankeri Kazalarının Deniz Çevresine Etkileri ve Tazmin Sistemi, Ulaştırma Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığı Denizcilik Uzmanlık Tezi, Ankara.
- OPPERMANN, Serpil (2012). Ekoeleştiri: Çevre Ve Edebiyat Çalışmalarının Dünü ve Bugünü, (Editör), Serpil Oppermann. Ekoeleştiri Çevre Ve Edebiyat. Ankara: Phoenix Yayınevi, s.9-57.
- ÖZ, Esat (1989). “Dünyada Ve Türkiye’de ‘Ekoloji Hareketi’nin Gelişimi: Çevre Koruma Derneklerinden Siyasal Partilere.” Türkiye Günlüğü Dergisi. Sayı 3, s.27-34
- ÖZERKAN, Ş. (2001). Medya, Dil Ve İletişim. İstanbul: Martı Yayınları.
- TAMKOÇ, Günseli (1994). “Derin Ekolojinin Genel Çizgileri”, Birikim Dergisi, Sayı 57-58, s.87-91
- WELLS, Paul. (1998). Understanding Animation, New York: Routledge.
- WILLIAMS, Raymond (2011). Anahtar Sözcükler, İstanbul: İletişim Yayınları.